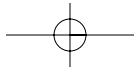

TORNAI JÓZSEF

Ha kimegyek arra a magas tetőre

*Ha kimegyek arra a magas tetőre,
elkiáltom: mindenki balandó!*
Ó emberiség! Zúgj, balandók tengere!
Elkiáltom, mindenki balandó, akit az utcán látok,
akit a repülőtéren, a televízió ernyőjén, aki
árvízben tocsog most, és megfullad,
feleségére vár a temetőnél, és összeesik.
Ó szónokol a kétezer éves Csodaszarvasról, és meghal,
levelet küld a régi szerelmének, és meghal.
Ó emberiség! Zúgj, balandók tengere!
A kebles törvívóbajnoknő a páston, a vásárlók
a zenemocsokkal lepett üzletcsarnokokban,
buszra várók esernyő alatt, házuk utolsó
befestésére készülők,
betegek a gyógyulás romtemplomában,
mészáros, belekkel az ujjai közt.
Ó emberiség! Zúgj, balandók tengere!
Halandó vagy, ahogy a kőműves balandó és a gyilkos is,
ki megerőszkolja, majd elvágja a lány nefelejcs-nyakát a gödörben.
Ha kimegyek arra a magas tetőre,
elkiáltom: mindenki balandó!
Ó emberek, mind balandók vagytok, akármilyen óriás önbizalommal
ássátok föl a kertet tavasszal, beszélgettek
a kopaszodó szomszédoddal,
aki már csak néz és hallgat, mert nagyon öreg,
és zörög a szíve helyén valami,
akármilyen fiatalok vagytok, és a kutyátokat pofán veritek,
mielőtt leveszitek róla a pórázta réten.
Mind balandók vagytok, kik előjöttetek anyátok méhéből,
és ma is ütitek a teniszlabdát valamelyik nyílt bajnokságon.
Ó micsoda közhelyet hirdetek, micsoda buckafejűség
tudni, amit mindenki tud, de nem gondol rá, csak éjfél után egy órakor,
ó balandók, bústársaim, a holnap vagy a holnapután
dögei, hova siettek? Az ösvénynek megvan
a vége, a tenger nem végtelen, mert aki fontos diplomáciai
útra indul, aki fehérrés és vörösbort
mér zöld palackokba, aki a jegyet kiadja a pályaudvar
pénztáránál, aki hempergetésre uszítja szőlőfürt-hajú barátnőjét,

[*Tornai József verse*]

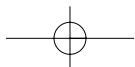
*a homoszexuális, aki államkötvényt vesz, nő, aki
műszörmebundák közt válogat a pulton, férj,
aki reggel még fordul egyet az ágyban: ó
zúgj, emberiség, mert zúgnod kell,
halandók tengere, ismerős tenger, sok és sok koporsó tengere,
tízezer szarkofág és halotti urna, benne
a nagyapa legjátékosabb unokájával.*

*Sajnállok, sajnállok mindenkit, aki meghal, magamat
is látva a halandók hegyvonulatában,
ó óceánnyi halott, ó halál, miért
viszel el minket? Hova viszel? A madár se tudja,
a krokodil se tudja, csak mi tudjuk, emberek,
halandók tengere, hullámmészünk tengere,
a remény, a kivételesség hitének elmebetegsége, de
minek is arra gondolni, ami még nem jött el?
Cigarettaízünk, Calvadost iszunk, és a
nők búsá a férfiakéval, a férfiaké a nők búsával
keveredik. Nyaralót építettünk a Balaton szája elé,
homlokára írva: örökre birtokol-lak.*

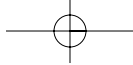
*Ne beszéljete nekem a halálról: batmilliárdan
vagyunk, és holnapra tizenkét milliárdan leszünk. Ez a tenger
nem szárad ki, zúg ez a tenger,
ó embertársaim, a tenger, mi dolog megjövendőlni,
ami bekövetkezhetsen? Hobó, az Egyesült Államok elnöke
is halandó, a Kínai Kommunista Párt főtitkára is
halandó, a pápa is halandó, de még a lélekről lélekre vándorolt
Dalai Láma is halandó, és megatrösztök hasas tagjai is mind
meghalnak, a dél-amerikai maoista lázadók is halandók,
Kim Dzsong Il is halandó, s jósnők, a százkilósak
is halandók, és az ENSZ megállíthatatlanul fecsegő Világélelmészeti
Szervezetének felelőse is halandó, a vállpántos burmai diktátor,
a tiszteletes úr az úrvacsoraosztás után,
az orvlövész is az, a vetkőzőlányok is azok.*

*Ha kimegyek arra a magas tetőre,
elkiáltom: mindenki halandó!*

*A svédek, a madagaszkáriak, a zsidók, a lengyelek, a szenegáli
feketé, az afroamerikai Black Panthers szakállas igehirdetői,
a Camorra motorról gyilkoló kamasz-leviathánja,
a világ leghatalmasabb repülőgépbordozójának hétezer tengerésze
és szakácsa, a dzsibádharcos tálibok, a Szűz Mária orgonavirágos*

szobra előtt térdelve könyörgő ráncos árnyak,
 futbalmeccsek vonyító szurkolói, a drog-tábornokok,
 a polgármesterek, az országgyűlés kék ajkú elnöke,
 az úrbajós költők, festők, zeneszerzők balálos
 ágyát látom, ó emberiség! Halandók kozmikus tengere!
 Még az Oscar-díjas film főbőrnyója is
 halandó. Ó miért kell meghalnotok, gyermekkórusok
 torok-szirmai? Özvegyek, akik olyan
 ájtatos-lassan fészültek hamu-bajatokat reggelenként?
 Itt volt a házunkkal szemközt egy autószerelő, és egyszer csak
 kivitték a temetőbe. A legjobb barátom többé nem hívott
 föl, mert elmállott az agya. És az öngyilkosok revolverei, kötelei
 a földrészek minden zugában?
 Ha kimegyek arra a magas tetőre,
 elkiáltom: értsétek meg, mindenki halandó,
 mindenki, mindenki, mindenki halandó!
 Reggeltől estig ordítózom: halandó!
 és estétől reggelig: halandó!
 Együgyű az én dallamom, de igaz,
 irgalmaz, anyám, ki a halhatatlanságban,
 a testnek föltámadásában és az örökéletben bittél,
 én nem találtam magamban csak a halandót,
 és másban is csak a halandót:
 halandó postást, államtitkárt, kukorica istennő papját Mexikóban,
 szivarozó forradalmárt a banánligetben,
 autóröncsök közül kiszedett kéz-láb-cafatokat,
 csöngőt nyomogató biciklistát, ki a kereszteződésben a mozdonynak
 hajtott, zsokét a lova patái alatti csontgubancban,
 menekült feketéket, barnákat, kik megfulladtak a tetőig tömött
 bússzállítókocsiban. A háborúról most nem is beszélek,
 a katonákról, kiket egyetlen harapással falt föl az aknalövedék.
 Ha kimegyek arra a magas tetőre,
 elkiáltom: senki sem attól halandó, hogy megöli a lezuhant szikla,
 elpusztítja tüdejét a nikotinszurok, sejtjeit a reggeliző rák!
 Ó emberiség! Mi magunk vagyunk a halandóság,
 mi, az örökkévalóságot álmodók, mi vagyunk a halál
 Andromeda-köde, a sötét anyag aszfödölsz-kertje.
 Ne szeressetek mást, csak a napraforgótányérok sárga
 kúrtszavát, csak a fenyőfán utolsó tolláig füttyé-olvadó feketerigót,
 míg van fületek égi boldogságának boldogságára!

[*Tornai József verse*]

U. i.

Évtizedek óta szerettem volna mindent magába foglaló, egyetemes képet alkotni magamról, az emberről, az emberiségről. Múltak az évtucatok, esztendőök, és egyre csak szomjaztam: a teljes, részeg látnokságig nem sikerült eljutnom. A sóvárgás persze kiolthatatlan maradt, vagyis minden más témájú versem csupán ennek a váagnak a pótléka lett.

És most, ki tudja, miért vártak a Hatalmak, de megadták, hogy elmondhassam, ami kezdetek óta egyetlen izgatószer volt számomra. Mi az, ami fajnkat a legeggyetemesebben, minden kivétel, minden ügyeskedés, délibábos hiedelem nélkül eggyé teszi? A halandóság! Ez a láng a dolgok legtetején, legmélyén, ehhez képest minden csak mozzanat, részlet, alkalmi magyarázat. A teljes kép a halandóság michelangelói freskója. Ez az a célpont, melyet a gondolkodásnak, a művészetnek, költészetnek telibe kell találnia, egyébként elvész a látszatokban, a külön történetekben, a mítoszokban és öncsalásokban. Valamilyen méltatlan szélhámosságban, melyet évezredek óta furcsa módon a legnagyobb erénynek tekintünk. És ez az, ami, hiába kerülgetjük, nem igaz! Én az igazat, a tökéletes igazságot kerestem. Életem fölbecsülhetetlen ajándéka, hogy végül megtaláltam. Megtaláltam mint halandó ember, mint halhatatlan költők hosszú sorának egyenruhás utóda.

Idáig a legnagyobbak sem nagyon értek el. Elvesztek az előítéletekben, büszkeségben, heroikus ködökben. Személyes kiválóságuk hitében. Vetközz le minden önhittséget, barátom, nyisd tágra a szemed, tisztítsd meg az agyad, és nem énekelsz más himnuszt sem az égiről, sem a földiről. Belátod emberi állapotod tanulságát: a lét a halandóságra szánt. A többi önimádat, kiagyalt bölcselkedés. Ilyen fölismerések után teljesült egy másik tudatalatti, mélylélektani törekvésem is: végleg, szorosan eggyé váltam a verseimmel. Még magam sem tudom pontosan, részleteiben mit jelent ez. De költővel ennél több aligha történhet. Ugyanaz vagyok mindennapi létemben, mint a kifejezésében. Nincs különbség a nyelv és önmagam szemfényvesztő valósága között.

T. J.

